

«Des de fa uns anys, els metges cobrem una bufanda que depèn d'una manera important del que receptem»

ENTREVISTA Josep Ubach Serna Mètge de capçalera a Sant Fruitós de Bages i també treballa al Servei d'Urgències del Centre Hospitalari i Cardiològic de Manresa. Durant els setanta va fer de productor i guionista de *La nostra cançons*, un programa que emetia Ràdio Ripoll. El 2002 va publicar el *Dietari apòcrif d'ironies i sarcasmes*.

Es va llicenciar en Medicina i Cirurgia el 1982 i des del 1987 és especialista en medicina familiar i comunitària. Recentment ha entrat en contacte amb la medicina privada mitjançant una consulta de Sant Fruitós.

Com vas viure el contrast entre la llengua castellana i la catalana en l'ensenyament durant els darrers anys del franquisme?

-Vaig començar a les monges de Monistrol de Montserrat. Recordo que la germana Pilar era molt tolerant amb el tema de la llengua i pràcticament tot ho fèiem en català, suposo que d'estranguis. El primer curs reglat el vaig fer a la Salle de Monistrol. Ens van posar un professor (en Llorenç de cal Boter) que ens va ensenyar en una llengua que desconeixia, l'espanyol. En aquella època no hi havia televisió i tot el meu entorn parlava en català, fins i tot els nens castellans sabien el català i aquesta era pràcticament l'única llengua que parlàvem i coneixíem. El professor es va posar molt dur, no només feia totes les classes en castellà, sinó que no permetia que parléssim en català a l'aula. Ens deia que el català era la llengua del dimoni. Jo arribava a casa, li explicava això a la mare, i ella mirava de treure-hi ferro. Després, quan vaig anar a viure a Torres de Segre, va ser pitjor. Teníem un professor, don José, un falangista eixut i mala persona, que ens feia cantar el *Cara al Sol* i l'himne espanyol. Un bon dia ens va arribar a convèncer que havíem de parlar en castellà, que el català era un dialecte de poca categoria. Com molta gent de la meua generació, jo no vaig aprendre el català a l'escola. El vaig aprendre pel meu compte. Recordo l'impacte que em va produir una visita a Andorra, de petit, on vaig descobrir que la meua llengua, el català, es podia escriure! El pare es va adonar de la magnitud de la tragèdia, ell havia après el català a l'escola del senyor Nolis, a Badalona, durant la República, i em va subscriure al *Cavall Fort*, que vam rebre a casa fins que em vaig fer gran. També ens vam subscriure a *Serra d'Or*. Quan vaig arribar a la Universitat, la majoria de les classes encara es feien en castellà. L'aprenentatge de la meua llengua el vaig haver de fer, majoritàriament, pel meu compte.

Foto: Francesc Rubí

Independentista

Ets favorable a la independència del nostre país?

-Sí. Me'n vaig convèncer a la mili. La vaig fer a Andalusia i vaig veure que, salvant rares excepcions, els espanyols no ens estimen. No poden entendre que, podent parlar una llengua universal com és el castellà i integrar-nos definitivament a una nació gran i, segons ells, poderosa, ens encaparrarem a continuar parlant una llengua que creuen de segona i ens estimem una terra que ells creuen que és simplement una part d'Espanya. Respecto molt la cultura d'Espanya, hi ha molts escriptors castellans que m'agraden moltíssim, com Jorge Manrique, Cervantes, Machado, Miguel Hernández, o el barceloní Vila-Matas. Però hi ha un problema d'estimació, d'afecte,

no només econòmic, que també.

Què n'opines de Dolors Serrat, metge de Ripoll i creadora del lapao?

-A Dolors Serrat, consellera de Cultura d'Aragó, la conec personalment, és metge i del meu poble de joventut, Ripoll. Fa molts anys va marxar a Saragossa, on es va casar i es va establir. Ha fet carrera política al PP. Havíem compartit guàrdies a l'hospital de Campdevàrol. És una persona que parla català i que sap perfectament que el lapao és un invent. Com que sap que a la Franja aragonesa anomenada de Ponent es parla català, encara és pitjor, perquè no és una ignorant, és una traïdora a la seva terra i a la seva llengua, una persona menyspreable, ridícula, un zero a l'esquerra de la nostra història. A mi més que fàstic em fa pena. En algun racó del seu cervell li deu restar una ombra de dubte i, per tant, de vergonya.

Com vas viure l'intent del feixisme espanyol per treure Lleida de l'àmbit català?

-El professor don José, aquell feixista de qui t'he parlat abans, ens va voler convèncer. Aquesta és una d'aquelles coses que a mi no m'han explicat, només, les he patit a les meves pròpies carns. Com que vivíem a Lleida, molt a prop de Fraga i Mequinensa, que són a l'Aragó, el paio ens va dir que aquella província, Lleida, aviat deixaria de ser Catalunya per passar a l'Aragó, com Àlaba deixaria Euskadi per passar a Castella. No tenia sentit continuar parlant un dialecte provincià. Vam arribar a casa, amb el meu germà Jaume, totalment convençuts, jo devia tenir nou o deu anys i el meu germà tres menys, parlant en castellà. El meu pare es va quedar astorat i ens va dir que si havíem perdut l'enteniment, que no féssim cas del mestre. L'experiment va durar poques hores i aquell carallot no va aconseguir convèncer cap dels alumnes perquè canviessin de llengua fora de les classes. L'endemà, és clar, tots continuàvem parlant el català amb el melós accent lleidatà.

Metge de poble

Com esteu organitzats els metges de Sant Fruitós de Bages?

-Som quatre metges i un pediatre. Per a un poble de més de 8.000 habitants és una dotació adequada. Cadascun de nosaltres fa una tarda a la setmana i quatre matins. El problema és que amb les retallades, no se'ns cobreixen les baixes ni gran part de les vacances. Hem de fer tardes extremes i hem de passar a visitar de forma rotatòria als consultoris de Mura i Talamanca, i el que d'entrada sembla una plantilla suficient per treballar a gust nostre i dels usuaris, es converteix en un petit desgavell que fa que difícilment puguem passar una setmana sencera en què tots puguem fer la nostra feina, sense interferències.

Quins avantatges comporta fer de metge de capçalera?

-Els avantatges són el coneixement de la família, de l'entorn i de la història personal, no només clínica, del malalt. Treballar fora dels grans nuclis urbans també és d'agrair per a mentalitats com la meua. L'inconvenient és la desconexió, l'aïllament respecte d'altres professionals, dels hospitals, encara que això ha millorat molt amb les noves tecnologies. Avui dia podem fer consultes virtuals amb els especialistes. El desavantatge principal és que un capçalera ha de saber una mica de tot, rarament aprofundeix molt en un determinat àmbit. Algú ha dit que un capçalera és aquell que no sap res de tot i un especialista és aquell que ho sap tot de res. En aquest fi equilibri està l'art de la medicina d'atenció primària.

Per què el metge d'hospital està més ben considerat?

-Durant molts anys el nostre sistema sanitari ha pecat d' *hospitalcentrisme*, s'ha prioritzat la inversió en els grans centres hospitalaris i els millors professionals s'han sentit atrets pels hospitals. Sempre hi ha hagut excepcions, jo m'he trobat en aquests anys de pràctica professional metges excel·lents perduts en llocs ignots de la geografia catalana. Gent poc reconeguda, però que ha fet una gran tasca i amb una qualificació professional de primer ordre. Vull recordar aquí,

per exemple, el doctor Calixte Sabaté, metge de Cardona durant molts anys i gran especialista en el romànic català. O Pere Munt, de Montesquiu, recentment traspasat. Ara, als darrers anys, això s'ha corregit, s'ha creat l'especialitat de Medicina Familiar i Comunitària, per l'exigent via MIR, que ha prestigiat el nostre àmbit d'actuació.

Quina ha estat la teva tasca al Centre Hospitalari?

-Sempre he estat treballant al Servei d'Urgències de Medicina Interna i ja fa més de 20 anys que hi sóc, amb un petit impàs quan hi va haver la fusió. Ara fa un xic de pena, han anat buidant de malalts l'hospital: sopo sol al gran menjador, on fa pocs anys hi sopàvem cada nit de guàrdia quinze o vint metges de les diferents especialitats. Allà on fa uns anys hi havia una activitat frenètica, amb malalts greus, infarts, accidents, ara només resta una unitat de malalts crònics, amb un metge de nit. És llei de vida, suposo, tota aquesta activitat s'ha desplaçat cap a Sant Joan de Déu. Però sap greu veure els passadissos buits, les sales d'espera sense ningú que esperi a ningú?

Com funciona la Unitat de Diagnòstic Ràpid?

-És una unitat de l'Althaia de Manresa on els metges de capçalera derivem els casos de patologies potencialment greus, com ara quan sospitem càncers. Funciona molt bé, la resposta és ràpida i sovint en pocs dies tenim els resultats. Cal vigilar molt, però, de no derivar a la UDR casos no greus, perquè es col·lapsaria el servei i deixaria de tenir la extraordinària utilitat que ara té.

Quina opinió et mereixen els visitadors mèdics?

-Tenen molt mala fama, tothom els critica. Jo no. La major part dels visitadors mèdics són bons professionals, amb formació universitària i un tracte adequat amb els metges. Evidentment s'han donat males pràctiques en el passat, però crec que han estat puntuals, anecdòtiques. La crisi ha reduït moltíssim els llocs de treball en aquest sector, l'aparició dels medicaments genèrics i les polítiques d'austeritat de l'administració han restringit de manera dramàtica el nombre de visitadors.

Què opines de les controvèrsies sobre les vacunes de la grip A?

-No hi va haver una controvèrsia directa entre el doctor Trilla i la monja Teresa Forcades, però sí que cadascú representa dues posicions antagòniques respecte de la pandèmia de grip A del 2009. D'entrada vull dir que les epidèmies de gran abast de virus nous ens fan molta por als metges: la població no té defenses i es poden produir situacions molt catastròfiques, com l'epidèmia de la grip de l'any 1918, coneguda com a grip espanyola, que va causar milions de morts. El doctor Trilla és un eminent metge del Clínic de Barcelona que va alertar, com molts d'altres arreu del món, dels perills d'aquesta pandèmia del 2009 i va recomanar vacunacions massives. La doctora Forcades va recomanar el contrari, segons ella tot obeïa a obscures maquinacions dels laboratoris farmacèutics. Jo, que de tant en tant llegeixo alguna revista científica, hi he pogut veure més d'un cop algun article del doctor Trilla i mai n'he llegit cap de la monja de Santa Cecília de Montserrat. Sé que n'escrui, però ho deu fer en revistes que no són de les més conegudes. Sortosament no hi va haver tantes morts com es temia, sembla que perquè, gràcies a Déu, el virus tenia certes semblances amb altres que havien circulat fa uns 30 o 40 anys i per aquest motiu l'epidèmia no va afectar massa la gent gran, que són els més perjudicats en aquests casos. De tota manera, va morir molta més gent de l'habitual, entre ells força gent jove, les UCI d'Europa estaven plenes de gent amb grip A i el fet que no s'esdevingués el desastre que es preveia no dóna la raó a la doctora Forcades. Crec que va actuar amb una gran irresponsabilitat en aquest cas. També li he sentit opinions molt *sui generis* sobre el virus de la SIDA, per exemple. En l'àmbit mèdic, aquesta senyora, amb tots els respectes, ha fet més mal

que bé.

Retallades

D'on neix la despesa exagerada de l'ICS? Són justificables les retallades?

-Aquest és un problema que cal afrontar amb valentia i consensos. La despesa sanitària tendeix sempre a augmentar, cada dia es descobreixen nous avenços, nous fàrmacs, sovint més cars que els anteriors. A més, la gent viu més anys. Cal destriar el gra de la palla, finançar amb diners públics només allò que s'hagi demostrat que és superior a allò altre que ja es té. Quant a les retallades, a nosaltres ens han tocat molt el crostó. A més del 6% que s'ha rebaixat a tot el personal públic, ens han reduït molt les hores de guàrdia, i el sou nostre ha minvat al voltant d'un 20%. Com a mínim tenim feina, d'altres estan encara pitjor, però sé que molts metges i infermeres passen angúnies per arribar a final de mes, perquè havíem fet una previsió de despeses comptant amb uns guanys que, de cop i volta, s'han vist molt rebaixats.

Hi ha control excessiu per part de la gerència administrativa de l'entitat?

-Jo sóc molt crític amb els gerents. Sovint no són personal especialment destacat, sinó que han arribat als llocs de comandament per vies alternatives. Quan jo era un jove resident de Bellvitge, un company metge em va dir que si ingressava a determinat partit polític tenia un càrrec assegurat. No li vaig fer cas, perquè el partit no em feia el pes (a ell tampoc, segons em va confessar) i perquè no m'agraden aquests mètodes. Poc temps després el nomenaven director d'un sector sanitari: vaig veure que anava ben encaminat. Aquest és el problema: que l'ICS o l'administració sanitària vulgui controlar les despeses no és només lícit, és la seva obligació. Però quan ho porten a la pràctica, molt sovint ho fan malament, prenen decisions incomprensibles i errònies. Es nota que no trepitgen el carrer, en el nostre cas, les consultes.

Si els metges segueixen les actuals directrius de l'empresa, guanyen diners?

-Sí, des de fa uns anys, els metges cobrem una *bufanda*, que es diu, que depèn, entre d'altres coses però d'una manera important, del que repletem. És un tema molt i molt pelut: fins a quin punt ara no ens hem passat cap a l'altre costat del pèndol? Fins a quin moment el metge és lliure de receptar el que li sembla millor si el seu propi sou en depèn? Perquè sovint els criteris que fa servir l'administració per recomanar uns fàrmacs són discutibles, tenen més un fonament econòmic que científic!

L'ICS premia la mediocritat? Ha baixat la qualitat?

-Alguns dels millors metges que conec que es dediquen a l'Atenció Primària són mal vistos per l'empresa. I conec companys amb un perfil professional molt mediocre que són molt valorats, perquè diuen que compleixen els objectius. Crec que efectivament l'ICS premia la mediocritat, perjudica l'excel·lència. És a dir: allò que d'entrada és lloable, que no es pagui tothom igual pel sol fet de tenir una plaça de funcionari, quan s'ha portat a la pràctica, es dona aquest efecte pervers i que desanima els bons professionals.

Quina opinió et mereix l'actual conseller de Sanitat?

-El conec poc, malgrat que podríem dir que em va *fitxar* quan ell dirigia el Centre Hospitalari de Manresa. Sé que ha tingut molts problemes, que ha parlat més del compte en alguna ocasió. El que puc dir és que no m'agradaria estar al seu lloc; gestionar la Sanitat del país en aquests moments de tanta tensió financera no ha de ser gens fàcil. Evidentment aquesta situació fa que, malgrat que ha pres decisions molt impopulars entre els professionals de la sanitat, estigui molt lligat de mans.

Quins són els avantatges i els inconvenients dels genèrics?

-Quan un medicament original perd la patent, crec que al cap de deu anys de comercialitzar-se, d'altres laboratoris el poden fabricar a cost menor. Té el problema dels excipients: si bé el principi actiu ha de ser per llei el mateix, els altres components del fàrmac poden ser diferents. I poden ser importants, en poden variar l'absorció o la tolerància. El problema més greu és, sens dubte, els canvis de les característiques de les pastilles, que fan que molts cops quan vas a la farmàcia et donen una capsula diferent de color o de grandària, malgrat que és el mateix medicament, la gent, sobretot la gent gran, es fa un embolic i pot tenir conseqüències dolentes.

Dietari

Què em pots dir sobre el teu *Dietari apòcrif d'ironies i sarcasmes* ?

-Tota la vida he escrit, vaig fent una mena de dietari on incloc pensaments, viatges, llibres que llegeixo, coses que em passen, etc. Entre tot aquest material que vaig acumulant a les entranyes del meu ordinador, hi ha material irònic o humorístic. Quan vaig assabentar-me que es convocava un premi literari a Granollers sobre aquest tema, el Jaume Maspons, m'hi vaig presentar i vaig guanyar la primera edició, l'any 2002. Em van publicar el llibre, que té la pretensió de fer passar una estona agradable. No n'he publicat cap més, però continuo escrivint; crec que ho faré fins que em mori o fins que ja no toqui quarts ni hores. És una mena de psicoteràpia personal i inofensiva. El llibre, segons m'han comentat alguns lectors, va agradar força i de tant en tant encara m'atura algú i em demana si en penso publicar algun altre. En general, però, va passar força desapercebut. Només en conec una crítica pública positiva, la de l'Emili Manzano a BTv.

Quines coses tens guardades al calaix?

-Tinc una novel·la sobre l'aventura d'un exiliat català de la Guerra Civil, que l'any 1939 va fugir a França i va anar a parar al camp d'Argelers. Però no m'acaba de fer el pes: escriure una novel·la mediocre és molt senzill; ara bé, escriure una bona novel·la és molt difícil. També vaig pensar que em faltava base cultural, la Medicina fins ara m'havia ocupat moltes hores. Vaig decidir resoldre aquest problema i durant aquests anys he cursat la carrera d'Humanitats a la UOC. Vaig anar a recollir el títol l'altre dia, a la seu de la UOC de Manresa. Ara penso tornar a la càrrega: tinc molt material escrit d'aquest dietari que et deia, més de tres mil pàgines, que vaig repassant a poc a poc, corregint, per veure si em decideixo a publicar algun altre llibre...

El Perfil

Josep Ubach i Serna neix a la Clínica de Santa Madrona de Barcelona el 26 de juny de 1959. Els seus pares són de Badalona. Encarnació, mestressa de casa i especialista en cursos de cuina, i Jaume, que des de l'any 1952 fou l'encarregat de l'oficina de la Caixa de Pensions de Montserrat, que depenia de Monistrol. El 1967, ja com a delegat, el traslladen a Torres de Segre. A partir del 1971 exerceix de delegat de la Caixa a Ripoll, on encara viu la mare de Josep Ubach. És el més gran de quatre germans: Jaume, Jordi i Montserrat. Comença els estudis a les monges de Monistrol de Montserrat, amb la germana Pilar, que ensenyava en català, però en passar a La Salle de Monistrol, amb el senyor Llorenç de Cal Boter, l'ensenyament fou en castellà, així que va patir un xoc considerable. Pitjor van ser els anys 1967 i 1968, en estudiar a les Escoles Nacionals de Torres de Segre, on a més d'imposar-los el *Cara al sol* havien d'hissar diàriament la bandera espanyola. "Ens volien convèncer que ens calia parlar castellà". Eren uns moments en què els feixistes, amb Fuerza Nueva al capdavant, volien separar Lleida de Catalunya i Àlaba del País Basc. Al cap de dos anys, el pare el canvia d'escola i durant un curs passa a una acadèmia privada de Torres de Segre: "La petita societat civil d'un poble de 2.000 habitants és capaç de muntar una escola alternativa a la de l'estat espanyol, integrada per feixistes, ja que s'hi posen d'acord gent conservadora, com mossèn Lluís o el meu pare, gent progressista i pagesos il·lustrats. Ara es torna a demostrar: La capacitat de lluita de la nostra societat civil ens atorga una empenta molt difícil d'aturar. A poc a poc, molta gent que parla castellà i que se sent a gust a Catalunya, entén que el futur dels seus fills s'està jugant en aquestes hores històriques". El quart

any el fa al Terra Ferma de l'Opus d'Alpicat, a uns deu quilòmetres de Lleida. Després de dos anys als salesians de Ripoll, en passa dos més a l'institut Abat Oliba, també de Ripoll, fins a acabar el batxillerat: "Aleshores, vaig conèixer la senyora Serrat, que era la metgessa de Ripoll i actualment la consellera de Cultura d'Aragó".

Foto: Francesc Rubí

Durant la dècada dels 70 i fins a la meitat dels 80 va treballar com a guionista i productor de *La nostra cançó*, un programa que emetia Ràdio Ripoll: "Es tractava d'escoltar músics sobretot de la Nova Cançó en català, algun dels músics de la cançó francesa i del folk anglosaxó". El 1976 comença la carrera de Medicina a la Universitat Autònoma, on fa el primer any de carrera a Bellaterra i els cinc restants a la Unitat Docent de l'hospital de Sant Pau. Es llicencia en Medicina i Cirurgia el 1982. Fa el servei militar a Andalusia el 1983. Es casa el 1984 a Tarragona amb la neuròloga Júlia Saura, amb qui té dos fills: Josep i Guillem. El 1985 van a viure a Barcelona. A finals de 1984 fa el MIR. S'especialitza en medicina familiar i comunitària, és a dir, com a metge de capçalera a l'hospital de Bellvitge.

Durant un any exerceix de metge de poble a Puigpelat i Alió (Alt Camp). El curs 1986-1987 acaba l'especialitat i des d'aquell any treballa a Manlleu i viu a Barcelona. El 1990 obté plaça definitiva a Cardona i des d'aleshores viuen a Manresa. Des de l'any 2000, fa de metge de poble a Sant Fruitós de Bages, "en el lloc de l'enyorat doctor Pere Morán, mort molt jove de càncer" i conjuntament amb els doctors Hengesbach, López Borràs i Xavier Puigdengoles treballen a l'Àrea Bàsica, que també inclou Santpedor i Navarcles, i un cop a la setmana es desplacen a Mura i Talamanca de manera rotatòria. També treballa al Servei d'Urgències del Centre Hospitalari i Cardiològic de Manresa. Políticament es declara independentista. Des de ben jove li ha agradat la literatura i el 2002 va publicar *Dietari apòcrif d'ironies i sarcasmes*, una barreja d'anècdotes i petites històries fictícies que vol entretenir el lector amb l'humor, tot reflexionant sobre la condició humana.